C/2025/773

11.2.2025

Avizul Comitetului Economic și Social European

Revizuirea Agendei teritoriale a UE 2030 – Către o abordare mai civică și mai integrată, cu legături mai strânse cu politica de coeziune

(aviz din proprie inițiativă)

(C/2025/773)

Raportor: **Stefano PALMIERI**

Consilier	Marco CELI, pentru raportor
Decizia Adunării Plenare	18.1.2024
Temei juridic	Articolul 52 alineatul (2) din Regulamentul de procedură
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	6.11.2024
Data adoptării în sesiunea plenară	5.12.2024
Sesiunea plenară nr.	592
Rezultatul votului (pentru/împotrivă/abțineri)	176/0/2

1. Concluzii și recomandări

1.1. Deși resursele puse la dispoziție de UE nu sunt deloc suficiente pentru a contracara tendințele centralizatoare ale pieței unice, CESE subliniază rolul strategic pe care Agenda teritorială 2030 (AT2030) îl joacă în promovarea coeziunii teritoriale și în abordarea provocărilor economice, sociale și de mediu care afectează diversele regiuni.

1.2. CESE consideră că AT2030 ar trebui, pe de o parte, să promoveze „a cincea libertate” a pieței interne – prezentată în raportul Letta: „libertatea de stabilire” în locul în care cineva alege să locuiască –, asigurând astfel coeziunea economică, socială și teritorială deplină prin furnizarea de servicii publice de interes general, conectarea la rețele de transport adecvate, promovarea unui habitat durabil și a calității vieții și, pe de altă parte, astfel cum se descrie în raportul Draghi, să garanteze tuturor teritoriilor posibilitatea de a beneficia de oportunitățile de dezvoltare locală, prin măsuri care să le asigure și să le consolideze competitivitatea (prin încurajarea investițiilor în: inovare, educație și formare continuă, spirit antreprenorial, durabilitatea mediului, dezvoltare digitală etc.).

1.3. CESE subliniază că, punând accentul pe o Europă mai echitabilă și mai ecologică, AT2030 este aliniată la obiectivele pe termen lung ale UE și oferă o bază solidă pentru o amenajare spațială integrată.

1.4. CESE constată că, în pofida acțiunii UE de testare și punere în aplicare a AT2030, beneficiile pe care aceasta le poate aduce pentru a sprijini coeziunea și dezvoltarea adecvată nu au fost încă valorificate pe deplin la nivel local și teritorial.

1.5. CESE subliniază importanța consolidării interconexiunii dintre AT2030 și politica de coeziune. AT2030 este un instrument strategic de sprijinire a teritoriilor, stabilind priorități pentru abordarea provocărilor cu care se confruntă, în timp ce politica de coeziune asigură punerea în aplicare a agendei prin finanțarea de proiecte specifice, contribuind la reducerea disparităților și la promovarea creșterii durabile în diversele regiuni ale UE.

1.6. CESE consideră că este necesar să se consolideze acțiunea de informare și implicare a societății civile în procesele de planificare și punere în aplicare a AT2030, subliniind riscul adoptării unor inițiative și proiecte care nu sunt pe deplin compatibile cu nevoile beneficiarilor finali ai politicilor și strategiilor UE: persoanele și partenerii sociali și economici.

1.7. CESE atrage atenția asupra crizelor și schimbărilor sistemice care caracterizează UE și asupra creșterii în consecință a perturbărilor și a riscurilor (sociale, economice, de mediu etc.), și propune să se sublinieze în mod explicit necesitatea ca în AT2030 să se ia în considerare în mod sistematic reziliența.

1.8. CESE salută procesul de elaborare și experimentare a AT2030, pus în aplicare prin acțiuni-pilot, dar subliniază posibilitățile considerabile de îmbunătățire a adoptării proceselor de dezvoltare teritorială integrată (socială, economică și de mediu) pentru a sprijini punerea în aplicare a proceselor de coeziune teritorială bazate pe principiile responsabilității și subsidiarității. În acest context, CESE consideră că proiectele-pilot ar trebui totuși să acopere una sau mai multe regiuni din toate statele membre (SM), ceea ce nu este cazul în prezent.

1.9. Având în vedere factorii endogeni și exogeni, CESE consideră că coeziunea, durabilitatea și reziliența diferitelor dimensiuni teritoriale ale UE nu pot fi abordate separat prin instrumente obișnuite. Prin urmare, CESE recomandă includerea AT în procesul semestrului european, în conformitate cu orientările sprijinite de Rețeaua europeană de observare a dezvoltării și coeziunii teritoriale (ESPON).

1.10. De asemenea, CESE recomandă să se asigure o coordonare maximă între AT2030 și politica de coeziune. Acest obiectiv poate fi realizat cu ajutorul unor parteneriate funcționale între zonele urbane și cele rurale și al unor proiecte integrate care să aibă menirea de a consolida durabilitatea și reziliența sistemelor economice, sociale și de mediu locale (în zonele urbane, în teritoriile lor funcționale și în zonele lor rurale periferice).

1.11. CESE atrage atenția asupra necesității de a consolida prezența reprezentanților partenerilor sociali și economici în cadrul principiului parteneriatului în domeniul dezvoltării teritoriale (locale și regionale). CESE subliniază că un exemplu bun de reprezentare echilibrată îl constituie programele de dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC) ([1]), în cadrul cărora un parteneriat nu poate include mai mult de 50 % din membri care provin din administrația publică.

1.12. CESE subliniază necesitatea de a dezvolta procese și inițiative menite să consolideze coerența AT2030 cu nevoile și provocările UE, precum și sinergiile cu Carta de la Leipzig și cu Agenda urbană a UE.

1.13. CESE consideră că este esențial ca acțiunea în cadrul AT2030 să fie modulată în funcție de următoarele priorități: combaterea schimbărilor climatice; adaptarea la schimbările demografice; consolidarea abordării integrate pentru o dezvoltare teritorială echilibrată; consolidarea abordării civice și participative a societății civile.

1.14. CESE subliniază necesitatea de a investi în consolidarea infrastructurilor sociale pentru a îmbunătăți accesul la serviciile de asistență medicală și socială, în special în zonele rurale și periferice ([2]). Este esențial să se pună în aplicare inițiative care să faciliteze integrarea migranților și să sprijine comunitățile aflate în declin demografic prin programe de incluziune socială.

1.15. CESE subliniază importanța sprijinirii dezvoltării economiei vârstei a treia (*silver economy*) ([3]) prin crearea de oportunități de ocupare a forței de muncă și de formare pentru tineri și femei și prin promovarea digitalizării și a inovării în sectoarele care răspund nevoilor unei populații în curs de îmbătrânire.

1.16. CESE consideră că este prioritar să se promoveze o dezvoltare teritorială echilibrată și durabilă printr-o colaborare consolidată între toate nivelurile de guvernare și printr-o coordonare integrată a politicilor regionale, în materie de transporturi, asistență medicală și îngrijire, mediu, energie și agricultură. Este esențial să se asigure o distribuție echitabilă a resurselor și a oportunităților între toate regiunile europene, îmbunătățind infrastructura de transport și reducând decalajul digital pentru a asigura o mai bună conectivitate.

([1]) Abordarea LEADER/DLRC | Rețeaua Europeană de Dezvoltare Rurală (REDR).

([2]) Raportul Grupului operativ la nivel înalt privind investițiile în infrastructura socială în Europa, 2018, „*Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe*" („Stimularea investițiilor în infrastructura socială din Europa"). Fransen, L., del Bufalo, G., Reviglio, E. Discussion Paper 074/ianuarie 2018. Comisia Europeană – European Association Long Term Investors.

([3]) *The EU Commission promotes the Silver Economy* | Interreg Europe.

1.17. CESE consideră că este esențial să se consolideze competențele administratorilor și ale funcționarilor publici în ceea ce privește AT2030 prin consolidarea capacităților (*capacity building*). Inițiativele de formare și perfecționare le vor permite să abordeze provocările teritoriale complexe și să integreze prioritățile agendei în politicile locale, promovând o guvernanță mai eficace și mai durabilă.

1.18. CESE subliniază necesitatea de a sprijini un proces decizional teritorial mai incluziv și mai participativ, prin intensificarea utilizării consultărilor publice și a proceselor participative pentru a implica în mod activ organizațiile societății civile, partenerii sociali, fundațiile și alte organizații caritabile și cetățenii. Este important să se pună la dispoziția comunităților locale instrumentele și expertiza necesare pentru a influența deciziile privind teritoriul lor, promovând complementaritatea între fondurile publice ale UE pentru a consolida capacitarea comunității.

1.19. CESE subliniază că este important să se garanteze transparența proceselor decizionale, asigurându-se accesul la datele și informațiile relevante și comunicând în mod clar cetățenilor motivele deciziilor. Pentru o societate mai echitabilă, este esențial ca toate grupurile sociale, inclusiv minoritățile și grupurile vulnerabile, să fie reprezentate în deciziile teritoriale prin adoptarea unor politici care să abordeze inegalitățile și să promoveze integrarea socială.

1.20. CESE promovează colaborarea dintre administrațiile publice și părțile interesate în punerea în aplicare a proiectelor teritoriale, și insistă asupra implicării autorităților locale în planificarea strategică și în cooperarea interregională.

1.21. CESE consideră că este esențial să se sprijine o guvernanță mai democratică, mai incluzivă și mai responsabilă, în care cetățenii și organizațiile societății civile sunt actori activi în definirea viitorului teritoriilor lor.

2. **Context și observații generale**

2.1. AT2030 ([4]) este un document interguvernamental care promovează coeziunea teritorială în UE, cu scopul de a aduce beneficii tuturor teritoriilor și cetățenilor europeni. Deși resursele de coeziune ale UE au fost insuficiente pentru a contracara tendințele centralizatoare ale pieței unice, AT2030 și Fondul de coeziune au abordat provocările economice, sociale și de mediu. Cu toate că nu dispune de instrumente directe de punere în aplicare, AT2030 solicită integrarea dimensiunii teritoriale în toate politicile de guvernare, scopul fiind o Europă mai echitabilă și mai ecologică.

2.1.1. Resursele alocate de UE pentru coeziune nu au fost niciodată suficiente pentru a contracara tendințele centralizatoare ale pieței unice. Totuși, AT (în măsura în care a fost considerată o prioritate) și Fondul de coeziune au jucat un rol esențial în abordarea provocărilor economice, sociale și de mediu care afectează diversele regiuni.

2.1.2. Prin intermediul AT2030, sunt consolidate instrumentele pentru a asigura perspective de dezvoltare și coeziune pentru toate teritoriile europene și pentru cetățenii acestora (o Europă mai echitabilă), precum și pentru punerea în aplicare a proceselor și strategiilor de protecție a mediului și de sprijinire a dezvoltării teritoriilor și a sistemelor economice prin procese compatibile cu prioritățile pe care le reprezintă durabilitatea mediului și economia circulară (o Europă mai ecologică).

2.2. Guvernanța AT2030 se bazează pe o cooperare pe mai multe niveluri între instituții europene, naționale, regionale și locale. Printre elementele esențiale se numără: coordonarea politicilor teritoriale de către Comisia Europeană și statele membre, implicarea activă a autorităților locale și regionale pentru a răspunde nevoilor teritoriilor, precum și mecanisme de monitorizare și evaluare pentru a asigura transparența și îmbunătățirea continuă.

2.2.1. În 2021, au fost lansate șapte acțiuni-pilot pentru a-i încuraja pe actorii-cheie să acționeze, demonstrând modul în care obiectivele AT2030 pot fi urmărite în mod concret la nivel local și regional. Aceste acțiuni, finanțate din fonduri naționale din partea statelor membre implicate, vizează testarea unor abordări inovatoare bazate pe realitatea zonei, adaptate la particularitățile locale.

([4]) https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/brochure/territorial_agenda_2030_summary_en.pdf.

2.3. Societatea civilă joacă un rol esențial în punerea în aplicare a AT2030, dar implicarea sa nu este încă suficient de apreciată, după cum o demonstrează dificultățile întâmpinate în ceea ce privește implicarea activă a partenerilor sociali și economici, în special în ceea ce privește grupurile cele mai vulnerabile. Este esențial să se consolideze participarea societății civile pentru a garanta o guvernanță favorabilă incluziunii, care să țină seama de nevoile diverșilor actori teritoriali și să îmbunătățească calitatea vieții în diversele regiuni europene.

2.4. AT2030 sprijină consolidarea dimensiunii teritoriale a tuturor politicilor, la toate nivelurile de guvernare, cu referire la următoarele priorități:

— Coeziunea teritorială: promovarea echilibrului și a dezvoltării durabile a diferitelor regiuni ale UE prin reducerea disparităților economice, sociale și culturale dintre acestea.

— Parteneriat și guvernanță pe mai multe niveluri: implicarea activă a actorilor teritoriali la toate nivelurile procesului decizional, încurajarea dialogului și a cooperării între diferitele autorități teritoriale și promovarea unei guvernanțe participative și incluzive.

— Dezvoltarea și competitivitatea economică: sprijinirea dezvoltării economice, a inovării și a competitivității regiunilor și teritoriilor europene, promovând spiritul antreprenorial, ocuparea forței de muncă, digitalizarea și a accesul la infrastructură.

— Durabilitatea mediului și socială: asigurarea durabilității mediului și sociale a teritoriilor europene, promovând tranziția către o economie circulară și cu emisii scăzute de dioxid de carbon, protecția mediului și a resurselor naturale, precum și coexistența armonioasă a activităților umane și a mediului.

2.5. AT2030 este un instrument util pentru a ajuta regiunile europene să facă față provocărilor care, având în vedere complexitatea și importanța lor, nu pot fi abordate de persoane fizice prin mijloace obișnuite, și anume:

— Coeziunea teritorială: asigurarea egalității de șanse între toate regiunile UE în ceea ce privește dezvoltarea economică și socială.

— Durabilitatea mediului: promovarea unei dezvoltări durabile care să țină seama de nevoile de mediu și să asigure conservarea resurselor naturale, în conformitate cu ODD.

— Competitivitatea economică: stimularea creșterii economice și a inovării în toate regiunile europene, pentru a asigura crearea de locuri de muncă și prosperitatea economică.

— Guvernanța teritorială: îmbunătățirea guvernanței la nivel regional și local, implicând toți actorii relevanți în procesul de elaborare a politicilor teritoriale.

— Coordonarea politicilor: promovarea unei mai mari coerențe și coordonări între politicile europene și naționale, pentru a asigura valorificarea eficientă a resurselor și oportunităților teritoriale.

— Incluziunea socială: garantarea faptului că toate persoanele, indiferent de regiunea în care trăiesc, au acces la aceleași oportunități de participare economică, socială și politică.

2.6. Legăturile dintre AT2030, Carta de la Leipzig și Agenda urbană europeană (a se vedea avizul pe tema „Revizuirea Agendei teritoriale a UE, a Cartei de la Leipzig și a Agendei urbane a UE” ([5])) sunt evidente în obiectivele comune, principiile directoare și abordările strategice ale acestora. Deși aceste documente au o orientare și contexte de dezvoltare diferite, ele se intersectează și se consolidează reciproc pentru a promova dezvoltarea teritorială și urbană durabilă și integrată în întreaga UE.

2.6.1. În ceea ce privește legătura cu AT2030, ar trebui evidențiate prioritățile identificate în Acordul de la Ljubljana și în programul său de lucru multianual 2022-2026, și anume: o mai bună legiferare, o mai bună finanțare și o mai bună cunoaștere (cei trei piloni ai acordului, care, în conformitate cu declarația politică, ar trebui să se coordoneze cu celelalte programe europene și internaționale de dezvoltare urbană durabilă).

([5]) A se vedea Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Revizuirea Agendei teritoriale a UE, a Cartei de la Leipzig și a Agendei urbane a UE” (JO C 429, 11.12.2020, p. 145).

2.7. AT2030 este strâns legată de diferitele strategii și politici ale UE. Aceste rapoarte se manifestă prin obiective comune, complementaritatea acțiunilor și sinergii în materie de finanțare.

2.7.1. **Politica de coeziune** ([6]) – AT2030 vizează reducerea disparităților teritoriale și promovarea unei dezvoltări echilibrate, acestea fiind, de asemenea, obiective centrale ale politicii de coeziune a UE. Fondurile structurale și de investiții europene (fondurile ESI), în special Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul social european (FSE), sprijină proiecte care reflectă prioritățile agendei, cum ar fi durabilitatea mediului și incluziunea socială.

2.7.2. **Pactul verde european** – AT2030 contribuie la Pactul verde european, strategia UE pentru ca Europa să devină primul continent neutru din punct de vedere climatic până în 2050. Inițiativele teritoriale promovate de agendă, cum ar fi dezvoltarea urbană durabilă și gestionarea integrată a resurselor naturale, sunt în conformitate cu obiectivele Pactului verde.

2.7.3. **Politica agricolă comună (PAC)** ([7]) – AT2030 promovează o dezvoltare teritorială echilibrată care include atât zonele urbane, cât și pe cele rurale, asigurând coeziunea teritorială.

2.7.4. **Strategia privind biodiversitatea pentru 2030** ([8]) – AT2030 contribuie la protejarea biodiversității prin promovarea practicilor durabile de utilizare a terenurilor și prin conservarea habitatelor naturale, în conformitate cu obiectivele Strategiei UE privind biodiversitatea pentru 2030.

2.7.5. **Planul de acțiune privind economia circulară** ([9]) – AT2030 sprijină tranziția către o economie circulară, promovând gestionarea durabilă a resurselor și reciclarea, în conformitate cu Planul de acțiune al UE privind economia circulară.

2.7.6. **Strategia digitală europeană** ([10]) – AT2030 încurajează incluziunea digitală și inovarea tehnologică în teritorii, sprijinind obiectivele Strategiei digitale europene de îmbunătățire a conectivității și a alfabetizării digitale.

2.8. În contextul politicii de coeziune și al instrumentelor de punere în aplicare pentru perioada 2021-2027, se subliniază legătura directă dintre AT2030 și obiectivul strategic 5 – „O Europă mai aproape de cetățeni” ([11]). Având în vedere cele de mai sus, este evidențiat rolul strategic, în punerea în aplicare a AT2030, al instrumentelor de programare integrată „ITI” (investiții teritoriale integrate) ([12]) și DLRC (dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității) ([13]) și al programelor de cooperare teritorială europeană (Interreg) ([14]).

2.8.1. Introduse în 2014 pe baza experienței LEADER și consolidate pentru perioada 2021-2027, ITI și DLRC subliniază cât sunt de importante pentru coeziune strategiile teritoriale integrate. Aceste instrumente promovează o abordare ascendentă a dezvoltării teritoriale, implicând autoritățile locale și regionale și facilitând dialogul între părțile interesate, dar și consolidând cooperarea dintre sectorul public și cel privat și dintre diversele niveluri de guvernare.

2.8.2. Programele Interreg joacă un rol esențial în sprijinirea AT2030, un cadru strategic care urmărește să promoveze o dezvoltare teritorială echilibrată și durabilă în Europa prin încurajarea dezvoltării comune a zonelor de frontieră (dimensiunea transfrontalieră), prin sprijinirea integrării rețelelor de transport, a protecției mediului și a gestionării resurselor naturale într-o perspectivă mai largă (dimensiunea transnațională) și prin încurajarea schimbului de cunoștințe și expertiză pentru o dezvoltare teritorială mai omogenă (dimensiunea interregională).

([6]) JO L 231, 30.6.2021, p. 159.
([7]) https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/cap-introduction/.
([8]) COM(2020) 380 final.
([9]) COM(2020) 98 final.
([10]) COM(2020) 67 final.
([11]) JO L 231, 30.6.2021, p. 159.
([12]) InfoRegio – Investiții teritoriale integrate (europa.eu).
([13]) https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2014/guidance-on-community-led-local-development-in-european-structural-and-investment-funds.
([14]) JO L 231, 30.6.2021, p. 94.

2.9. Întrucât nu beneficiază de o alocare financiară specifică, punerea în aplicare a AT2030 este susținută de diverse instrumente financiare disponibile pentru statele membre și regiuni, care pot fi clasificate în două categorii principale: programe gestionate indirect și programe gestionate direct. Aceste programe sprijină punerea în aplicare a AT2030 în toate dimensiunile teritoriale și în ceea ce privește obiectivele economice, de mediu și sociale. Există o lipsă de capacitate de punere în aplicare a proceselor de utilizare a programelor într-un mod complementar și sinergetic.

2.9.1. În ceea ce privește programele gestionate indirect active în perioada 2021-2027, sunt evidențiate următoarele programe:

— Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) ([15]);

— Fondul social european (FSE) ([16]);

— Fondul de coeziune ([17]);

— Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) ([18]);

— Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM) ([19]).

2.9.2. În ceea ce privește programele gestionate direct active în perioada 2021-2027, sunt evidențiate următoarele programe:

— Orizont Europa ([20]);

— LIFE ([21]);

— Erasmus+ ([22]);

— InvestEU ([23]).

3. **Rezultatele Agendei teritoriale 2030**

3.1. Punerea în aplicare a AT2030 a condus la rezultate la nivel teritorial atât în cadrul proiectelor-pilot care vizează testarea fezabilității acțiunilor și măsurarea eficacității acestora, cât și în ceea ce privește procesele puse în aplicare în zonele NUTS 2 ([24]) și NUTS 3 ([25]) de către organismele publice și private.

3.2. În ceea ce privește proiectele-pilot ([26]), rezultatele demonstrează importanța cooperării pe mai multe niveluri și a abordării bazate pe realitatea zonei pentru atingerea obiectivelor AT2030. Combinarea inovării, a participării și a adaptării la particularitățile locale s-a dovedit a fi o strategie de succes pentru abordarea provocărilor dezvoltării durabile:

3.2.1. **Consolidarea cooperării pe mai multe niveluri:** acțiunile-pilot au încurajat cooperarea strânsă între administrațiile locale, regionale și naționale. Acest lucru a condus la o mai mare coeziune în cadrul politicilor și strategiilor de dezvoltare teritorială.

([15]) JO L 231, 30.6.2021, p. 60.
([16]) JO L 231, 30.6.2021, p. 21.
([17]) JO L 231, 30.6.2021, p. 60.
([18]) JO L 435, 6.12.2021, p. 1.
([19]) JO L 247, 13.7.2021, p. 1.
([20]) JO L 170, 12.5.2021, p. 1.
([21]) JO L 172, 17.5.2021, p. 53.
([22]) JO L 189, 28.5.2021, p. 1.
([23]) JO L 107, 26.3.2021, p. 30.
([24]) NUTS 2: regiuni de bază pentru aplicarea politicilor regionale.
([25]) NUTS 3: regiuni mici pentru diagnostice specifice.
([26]) Agenda teritorială 2030 | Un viitor pentru toate localitățile.

3.2.2. **Soluții inovatoare și adaptate:** au fost dezvoltate și implementate soluții inovatoare adaptate la specificul local. Aceste soluții au abordat probleme specifice din diferite regiuni, îmbunătățind eficacitatea intervențiilor.

3.2.3. **Participarea și implicarea părților interesate:** prin intermediul dialogurilor orientate spre consens, a fost posibilă implicarea unei game largi de părți interesate, incluzând cetățeni, întreprinderi, ONG-uri și instituții academice. Acest lucru a garantat că soluțiile adoptate au fost împărtășite pe scară largă și sprijinite de comunitate.

3.2.4. **Îmbunătățirea calității vieții:** acțiunile-pilot au condus la îmbunătățirea vizibilă a calității vieții comunităților implicate. De exemplu, s-au înregistrat progrese în ceea ce privește durabilitatea mediului, infrastructura, serviciile publice și dezvoltarea economică locală.

3.2.5. **Modele reproductibile:** proiectele-pilot au oferit modele de succes care pot fi reproduse în alte regiuni. Aceste modele oferă orientări practice pentru punerea în aplicare a strategiilor de dezvoltare teritorială în diferite contexte.

3.2.6. **Prosperitatea economică și durabilitatea:** inițiativele au promovat creșterea economică locală într-un mod durabil, reducând impactul asupra mediului și valorificând resursele locale. Acest lucru a contribuit la crearea de economii mai reziliente și mai durabile.

3.2.7. **Capacitate instituțională crescută:** prin colaborare și schimb de cunoștințe, instituțiile locale și regionale și-au consolidat capacitățile de planificare și punere în aplicare a unor politici eficace.

3.2.8. Deși în faza de punere în aplicare a AT2030 au fost identificate 52 de exemple care pot servi drept sursă de inspirație (proiecte, inițiative și instrumente) pentru utilizarea unei abordări teritoriale în elaborarea și punerea în aplicare a politicilor de coeziune, distribuția la nivel european a acțiunilor-pilot este, de fapt, complet dezechilibrată.

3.2.8.1. Autoritățile naționale și regionale germane sunt implicate în cinci acțiuni-pilot. Trei astfel de acțiuni sunt întreprinse în Polonia și câte două în Austria, Elveția, Franța, Luxemburg, Portugalia, Slovenia și Norvegia. Autoritățile belgiene, cehe, spaniole, croate, irlandeze, neerlandeze, române și suedeze sunt implicate în lansarea și punerea în aplicare a unei singure acțiuni-pilot. Există alte state membre care nu sunt implicate în acțiunile-pilot ale AT2030. Pare destul de neobișnuit ca unele state membre din regiunea mediteraneeană să nu fie incluse în acțiunile-pilot ale AT2030 (acest lucru este valabil pentru Italia și Grecia) sau să aibă o participare extrem de redusă (Spania), același lucru fiind valabil și pentru statele membre estice.

3.3. În ceea ce privește punerea în aplicare a măsurilor de către organismele publice și/sau private cu referire la zonele NUTS 2 și NUTS 3, se pot găsi rezultate în ceea ce privește dimensiunile economică, de mediu și socială, în special prin punerea în aplicare a inițiativelor sprijinite de programele europene gestionate indirect:

3.3.1. **Îmbunătățirea coeziunii teritoriale:** reducerea disparităților regionale și economice în vederea unei mai mari coeziuni teritoriale, prin alocarea specifică a fondurilor structurale și de investiții europene (fondurile ESI), care au finanțat proiecte de infrastructură, de dezvoltare urbană și rurală, precum și inițiative sociale și economice.

3.3.2. **Integrarea politicilor teritoriale:** promovarea unei abordări integrate a amenajării spațiale, încurajarea cooperării între diferitele politici ale UE, cum ar fi politica de coeziune, politica agricolă comună (PAC) și Pactul verde european. Acest lucru a condus la o mai mare sinergie între obiectivele de dezvoltare teritorială și alte politici comunitare.

3.3.3. **Consolidarea capacităților locale și regionale:** îmbunătățirea capacităților tehnice și administrative ale autorităților locale și regionale, facilitând elaborarea și punerea în aplicare a proiectelor complexe și durabile.

3.3.4. **Promovarea dezvoltării durabile:** consolidarea durabilității mediului, cum ar fi reabilitarea zonelor urbane degradate, eficiența energetică, mobilitatea durabilă și gestionarea integrată a resurselor naturale.

3.3.5. **Consolidarea cooperării teritoriale:** valorizarea cooperării transfrontaliere, transnaționale și interregionale prin programe precum Interreg, care au facilitat schimbul de bune practici și punerea în aplicare de proiecte comune între diferite regiuni europene.

3.3.6. **Implicarea părților interesate:** consolidarea participării partenerilor sociali și economici, inclusiv a cetățenilor, întreprinderilor, ONG-urilor și instituțiilor academice, la procesul decizional și la amenajarea spațială. Acest lucru a sporit transparența și gradul de acceptare a politicilor teritoriale.

4. Perspectivele Agendei teritoriale 2030: calea de urmat

4.1. Viitorul AT2030 este strâns legat de tranzițiile care caracterizează procesele de dezvoltare și coeziune ale teritoriilor Europei. În cadrul acestor procese, trebuie să se acorde o atenție deosebită schimbărilor demografice.

4.1.1. În ceea ce privește schimbările demografice, inițiativele și acțiunile strategice ar trebui sprijinite pentru a permite tuturor regiunilor europene să se adapteze într-un mod durabil și incluziv la impactul pe termen scurt și mediu. Mai concret, trebuie realizate următoarele acțiuni:

— consolidarea infrastructurii sociale: îmbunătățirea accesului la serviciile de asistență medicală și socială, în special în zonele rurale și îndepărtate;

— promovarea incluziunii sociale: inițiative pentru o mai bună integrare a migranților și pentru sprijinirea comunităților aflate în declin demografic;

— dezvoltarea economiei locale din perspectiva economiei vârstei a treia (*silver economy*): crearea de oportunități de ocupare a forței de muncă și de formare pentru tineri și femei, promovând digitalizarea și inovarea.

4.2. AT2030 ar trebui să își consolideze abordarea integrată pentru a promova o dezvoltare teritorială echilibrată și durabilă în cadrul UE, bazându-se pe o viziune globală având în vedere interacțiunile dintre diferitele politici sectoriale și niveluri de guvernanță:

4.2.1. **Coeziunea teritorială:** promovarea unei distribuții echilibrate a resurselor și a oportunităților între diferitele regiuni europene, reducând disparitățile teritoriale. Consolidarea acțiunilor pentru a se asigura că toate regiunile, inclusiv cele mai puțin dezvoltate, au acces la oportunități de dezvoltare economică și socială.

4.2.2. **Guvernanța pe mai multe niveluri:** promovarea cooperării strânse între nivelurile de guvernare local, regional, național și european pentru a asigura coerența politicilor și a intervențiilor.

4.2.3. **Integrarea politicilor sectoriale:** garantarea faptului că politicile în materie de dezvoltare regională, transport, mediu, energie, agricultură și altele sunt coordonate și sinergice, promovând utilizarea instrumentelor de dezvoltare teritorială integrată, cum ar fi ITI și DLRC, care pot valorifica în comun aspectele economice, sociale și de mediu având în vedere diferitele dimensiuni teritoriale.

4.2.4. **Durabilitate și reziliență:** promovarea de practici care reduc impactul asupra mediului și stimulează durabilitatea pe termen lung, și sprijinirea măsurilor de consolidare a rezilienței regiunilor și teritoriilor la schimbările climatice, îmbunătățind capacitatea de adaptare a comunităților și a infrastructurii.

4.2.5. **Competitivitate teritorială:** încurajarea inovării, cercetării și dezvoltării pentru a îmbunătăți competitivitatea regiunilor europene prin sprijinirea dezvoltării economiilor locale prin intermediul unor politici care promovează spiritul antreprenorial, digitalizarea, accesul la piețele mondiale și adaptarea competențelor lucrătorilor.

4.2.6. **Accesibilitate și conectivitate:** îmbunătățirea infrastructurii de transport pentru a asigura o mai bună conectivitate între regiuni și cu restul lumii, și reducerea decalajului digital pentru a încuraja participarea tuturor teritoriilor și comunităților locale la oportunitățile oferite de economia digitală, cu un accent deosebit pe zonele defavorizate din punct de vedere geografic.

4.2.7. **Calitatea vieții și bunăstarea:** garantarea faptului că toate regiunile dispun de servicii publice esențiale de înaltă calitate, cum ar fi sănătatea, educația și serviciile sociale, și promovarea unui mediu de viață sigur și sănătos, cu accent pe calitatea aerului, a apei, a solului și a spațiilor verzi.

4.2.8. **Monitorizarea și evaluarea:** utilizarea de indicatori specifici pentru a monitoriza progresul politicilor teritoriale și pentru a evalua impactul intervențiilor, nu numai printr-o analiză cantitativă, ci și prin definirea unor indicatori capabili să măsoare calitatea acțiunilor întreprinse.

4.3. Includerea AT2030 în semestrul european este esențială pentru o dezvoltare echilibrată în regiunile UE. Această abordare aliniază politicile teritoriale și strategiile economice, asigurând un răspuns coordonat la provocările locale și sporind vizibilitatea problemelor de coeziune. Ea contribuie, de asemenea, la reducerea disparităților regionale și la promovarea creșterii favorabile incluziunii, maximizând impactul politicilor publice.

4.3.1. Coordonarea strategică: CESE consideră că coeziunea, durabilitatea și reziliența diverselor dimensiuni teritoriale ale UE nu pot fi abordate separat prin instrumente obișnuite. Prin urmare, CESE recomandă includerea AT în procesul semestrului european, în conformitate cu orientările sprijinite de ESPON.

4.4. Consolidarea abordării civice și o mai mare implicare a societății civile în AT2030 sunt obligatorii pentru asigurarea unei dezvoltări teritoriale mai incluzive, mai democratice și mai durabile. Este necesar să se consolideze mecanismele de participare care permit organizațiilor societății civile și cetățenilor să contribuie în mod activ la procesele decizionale, de la planificare la punerea în aplicare și evaluarea politicilor teritoriale.

4.4.1. **Implicarea partenerilor sociali și economici:** sprijinirea utilizării sporite a instrumentelor consultărilor publice și a proceselor participative pentru a implica organizațiile societății civile, fundațiile și alte organizații caritabile și cetățenii UE în procesul decizional.

4.4.2. **Capacitarea comunității:** este esențial să se pună la dispoziția comunităților locale și sociale instrumentele și competențele necesare pentru a participa activ și a influența deciziile care le afectează teritoriul. Este prioritar să se îmbunătățească cunoștințele și competențele administratorilor și funcționarilor din cadrul autorităților locale cu privire la instrumentele și metodologiile furnizate de AT2030, pentru a sprijini participarea și accesul la oportunitățile oferite de AT2030, pe de o parte, și, pe de altă parte, pentru a promova complementaritatea între toate fondurile publice ale UE cu scopul de a sprijini procesele de punere în aplicare.

4.4.3. **Transparența și accesul la informații:** asigurarea accesului la datele și informațiile relevante privind dezvoltarea teritorială și politicile publice, și garantarea faptului că procesele decizionale sunt transparente, iar motivele deciziilor sunt comunicate în mod clar cetățenilor.

4.4.4. **Integrarea socială și incluziunea:** garantarea faptului că toate grupurile sociale, inclusiv minoritățile și grupurile vulnerabile, sunt reprezentate și au un cuvânt de spus în deciziile teritoriale. În plus, este esențial ca politicile să încurajeze integrarea și coeziunea socială, abordând inegalitățile și discriminarea, promovând și punând în aplicare abordarea orizontală a solidarității și echității între generații ([27]).

4.4.5. **Colaborarea între sectoare:** încurajarea colaborării dintre administrațiile publice, întreprinderile private și organizațiile societății civile pentru a realiza proiecte teritoriale. Autoritățile locale sunt esențiale pentru a transforma obiectivele AT2030 în acțiuni concrete, prin planificare strategică, gestionarea resurselor, cooperare interregională și implicarea comunității.

4.4.6. **Monitorizare și evaluare participativă:** garantarea participării reprezentanților societății civile la procesele de monitorizare și evaluare a proiectelor și politicilor teritoriale.

([27]) Avizul Comitetului Economic și Social European – Promovarea solidarității intergeneraționale europene – către o abordare orizontală a UE (JO C, C/2024/6869, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6869/oj).

4.4.7. **Guvernanța democratică:** promovarea unei guvernanțe mai democratice, mai incluzive și mai responsabile, în care reprezentanții societății civile și cetățenii să nu fie doar vizați de politici, ci să fie și actori activi în modelarea viitorului teritoriilor lor.

Bruxelles, 5 decembrie 2024.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Oliver RÖPKE